

Vr: G.V.D. 540006 B2. Datum: 20 Sept. 1954
Referte: Bw/Gns nr G.V.D. 540006 B1 dd B-1-54
Bijlage(n): twee *lijst = 6.172.0*
BIJZONDERHEDEN: -----

24 8933
A
2
6.172.0
25.12

Hittaksel

Datum 16 Sept. 1954

Onderwerp: Opleiding propagandisten Sociaal Weekblad.
Bijlagen: 2.

Hierbij moge ik u doen toekomen een brochure, met begeleidend schrijven, welke werd ontvangen.

Totaal: 22
Coll: 1

Bijlage .

aan de lezers van het Sociaal Weekblad !

Het spijt ons U te moeten berichten dat wij door omstandigheden buiten onze schuld gecompromiteerd zijn de uitgave van het Sociaal Weekblad tot de definitieve uitspraak in het proces tegen de NESB-leiders Paul van Tienen en Mr. J. Welthuis, d.w.n. tot 14 October te staken. In de overtuiging dat U zult willen aanvaarden dat hier sprake is van een dringende noodzaak, hopen wij aan dat wij met deze korte verklaring mogen volstaan. U kunt er van verzekerd zijn dat wij eind October door uitbreiding van ons orgaan er zorg voor zullen dragen dat de achterstand zo spoedig mogelijk wordt weggewerkt. Tot daartoe geloven wij op Uw vertrouwen en sympathie te mogen rekenen .

Geerne vestigen wij bij deze Uw aandacht op een zojuist verschenen gestencilde brochure (15 pagina's in DIN-formaat) van de hand van Paul van Tienen : " Politiek en geschiedenis ", het 5e deel van de serie : " Geestelijke grondslagen van de sociale Beweging ". Deze serie omvat de inleidingen , die door de Algemeen leider op de kaderecholen van de NESB te Amsterdam en den Haag zijn gehouden ; wij mogen U deze brochure dringend aanbevelen ! U kunt dit werkje bestellen door het bedrag van 50 cent te storten op gemeentegiro Amsterdam nr. V 1401 ten name van A. Verhoog 67 op postgiro 589 467 ten name van Boeken-importdienst Europa, Koningsinneweg 177 te Amsterdam, dan wel per postwissel aan dit adres. Mogen wij ten laatste opwekken ook ons steunfonds (juist nu !) niet te vergeten ?

Met hartelijke dank voor Uw medewerking en Uw onverminderde belangstelling voor ons blad , die wij in de naaste toekomst door een verbeterde uitgave hopen te kunnen belonen, verblijven wij ,

met de meeste heugchting .

Redactie en administratie Sociaal Weekblad, Postbus 360 , Amsterdam .

GEESTELIJKE GRONDSLAGEN VAN DE SOCIALE BEWEGING

Een serie inleidingen van de Algemeen leider, Paul van Tienen, voor de leden van de Amsterdamse en Haagse kaderscholen van de N.E.S.B.:

Vijfde inleiding

15 Juni 1954

POLITIEK EN GESCHIEDENIS

De vereniging van meerdere stammen tot een volk kon op volkomen natuurlijke wijze geschieden; de "volksoorming" was een biologisch groei-proces: de gemeenschappelijke bodem - en dus de aan deze gemeenschap gestelde "uitdaging" en daarmee het gemeenschappelijke "zendingstewustzijn", dat op de geschiedenis en het lot van deze gemeenschap zijn stempel drukte - vormde tevens de voedingsbodem voor dit groei-proces. De veelheid van staten en staatjes, die zich in het Romeense, Germaanse en Slavische Europa ontwikkelden, kwamen daarentegen op een naar "onnatuurlijke" wijze tot stand. Protagora heeft zeer juist gezegd: "Iedere staat wordt door geweld gegrondvest". "Als er alleen maar sociale eenheden (zoals stammen en volkeren) hadden bestaan, die geen gebruik maakten van "geweld als middel tot het doel", dan zou het begrip "staat" zijn wegg gevallen en zou datgene zijn opgevoerd, wat men in deze bijzondere betekenis van het woord "anarchisme" zou kunnen noemen". (1)

De meeste kans op een natuurlijke ontwikkeling bestond in het Slavische Europa, waar het stamverband (als de meest ideale vorm van samenleving) het langst bewaard bleef en men aan "volksoorming" niet toe kwam. Daaruit volgt logisch dat juist hier de vorming van een staat - als de georganiseerde vorm van samenleving - des te eerder noodzakelijk werd, om de gemeenschappelijke belangen van al die zich volkomen "introvert" ontwikkelende stammen te behartigen. En hier doet zich nu het merkwaardige verschijnsel voor, dat men eenvoudig om staatsoorming, (om geweld dus), vraagt; volgens de Nestors kroniek, de oudste Slavische historische oorkonde) stuurden deze stammen zelf 'n gezantschap naar de Westelijke oever van de Oostzee met de boodschap: "Ons land is groot en vruchtbaar, maar er heerst geen orde. Kom en hoorz over ons!" Dat lieten de ondernemende Varäger-Russen (Ruszi, zoals de Zweden door de Finnen en de Esten werden genoemd) zich geen tweemaal zeggen; zij namen naar al te graag bezit van het grote Ostrogaard en vormden daar het Rijk der Russen. (2)

Zij vonden daar de best denkbare grondslag voor een staatkundige organisatie: een natuurlijke samenleving van patriarchaal bestuurde stammen, ieder afzonderlijk een volgroeiende eenheid vormend, maar met een even "natuurlijke" tegensin tot organisatie en dus het ontbreken van een dringende macht. Bijzonder typerend is wel, dat het in alle West-Europese talen vertegenwoordigde woord "macht" juist in het Russisch ontbreekt: er bestaan geen overgangsvormen tussen de begrippen "aile" (kracht) en "vlast" (geweld). (3) En het is helemaal niet verwonderlijk, dat juist door dit "anarchisme" van de Slavische stammen de staatkundige eenheid hier veel sneller tot stand kwam, dan in het Europese Westen zelf, waar tussen de reeds gevormde, grotere en kleinere volkeren geen natuurlijk machts-evenwicht bestond en alle dus in een strijd om de macht betrokken werden. Het middel om de macht - en daarmee ook de staat - te veroveren, is de politiek. Terecht zegt Max Weber: "Wie politiek bedrijft, streeft naar macht". De goede, d.w.z. verantwoordings-bewuste politicus, beschouwt dit streven naar macht als een noodzakelijk kwaad; "machts-instinct" behoort tot zijn normale kwaliteiten, zolang het hem gaat om de verwezenlijking van een boven-persoonlijk ideaal. Hij begaat evenwel dan een "zonde tegen de heilige geest van zijn beroep", als hij zijn machtsstreven in dienst stelt van persoonlijke belangen, of, nog gelever en toch sterker geformuleerd, indien hij zijn macht misbruikt om de fundamentele rechten van anderen aan te tasten. De staat dient dus te zijn een door middel van geweld gevormde heerschappij van mensen over mensen, welke heerschappij alle verspillende principes

men, op grond waarvan men het machtsstreven als laagst kan beschouwen: 1. de "traditionele heerschappij", zoals deze door de patriarchen van de oude stempel werd uitgeoefend op grond van overgeleverde seden; 2. de "charismatische heerschappij", die beruht op de buitengewone, persoonlijke gave (het charisma, en dus de autoriteit van een leider, zoals deze wordt uitgeoefend door de gekozen heerser of keurvorst, door de profeet of partijleider; 3. de heerschappij op grond van een "competentie", van een middels rationeel vastgestelde regels van het partijpolitieke spel, waaraan men zich - eenmaal vastgelegd - dient te houden, een "gegeven legaliteit", zoals deze door de moderne "dienaar van de staat" wordt uitgeoefend. De hoogste vorm van het politieke beroep is volgens Weber het tweede type, dat van de "charismatische heerschappij", die beruht op het zuiver persoonlijke charisma van een "gezonde", in gunstige en ongunstige vormen zien wij deze wijze van heerschappij overal en te allen tijde optreden.

Uit de opsomming van charismatische heersers (magiërs en profeten, zowel als keurvorsten en partijleiders) blijkt reeds de nauwe binding, beter gezegd de concurrentie-strijd van politiek en religie, die beide uit der aard van hun wesen naar een integratie van alle overige maatschappelijke functies streven. In vroegere culturen werd deze functie steeds door de religie uitgeoefend en haar sociaal-voornemende waarde is dan ook zeer groot geweest. De stammen, die rondom een bepaald heiligdom woonden, verbonden zich tot verdediging daarvan (Amphyctiones) en ter bescherming van het orakel van Delphi sloten meerdere staten zich aan een (eerste statenbond), waarbij zij ook overeenkwamen bij onderlinge oorlogen wrede daden te vermijden en elkaars steden niet te verwoesten. Zo groeide vaker een staat rondom een heiligdom. "Vandaar ook de krampechtige pogingen van totale heersers om zich religieus te legitimeren, zij het door onderwerping van de oude integratie-factor (keizerkroning van Japan door de Paus, "Duitse Christenen" onder Hitler, de "levende kerk" in het beginstadium van het bolschewistisch regime), zij het door de vorming van een geheel nieuwe politieke religie, die slechts zelden uitdrukking van een enge binding van de mens tot bovenaardse machten is (Julian Apostata), met geen ander doel de functie van een totale integratie te binnen uittefemen." (4)

Hebben dus politiek en religie beide een integrerende taak, hun werkwijzen lopen ver uiteen. Het recht zegt Max Weber: "Het ethische gebod van de politicus is niet dat van het Evangelie. Men moet in alle opzichten een heilige zijn, men moet leven als Jezus, de Apostelen, St. Franciscus en andere heiligen, wil de ethiek van het "biest hem dan ook de andere weg" zinvol zijn. Anders niet, want terwijl de consequentie van de kosmistische liefdesethiek is: "het boze niet met geweld te weerstaan", geldt omgekeerd voor de politicus: "Gij zult het boze met geweld weerstaan, wilt gij niet verantwoordelijk zijn voor de overwinning van het boze". Wie zijn ziel en de zielen van anderen wil redden, kiest daartoe niet het middel der politiek, die een geheel andere taak heeft: een taak die slechts met geweld vervuld kan worden. De genius der politiek leeft in een voortdurend conflict met de God der Heide". (1)

Niet alleen iedere politicus, maar ieder mens (tegelijkertijd religieus en politiek wozen) leeft dit conflict, dat in de geschiedenis herhaaldelijk tot tragische spanningen heeft geleid. Als politicus houdt men niet op (mag men niet ophouden) een religieus mens te zijn en als drager van een religieus ambt houdt men niet op (mag men niet ophouden) een politiek wezen te zijn, maar wie politiek als beroep kiest, moet zich van de middelen der politiek bedienen en wie religie als "beroep" kiest, moet zich van de middelen der religie bedienen. Daarmee zijn de strenge grenzen tussen politiek en religie en tenslotte tussen Kerk en Staat getrokken, waarmee het integrerende karakter van beiden goedgezins wordt miskend of ongenut. Het spreekt vanzelf dat de integrerende functie van de Kerk zowel als van de Staat in hoge mate bepaald wordt door de mate van innerlijke integratie. De ene deze functie b.v. van de

Leek groter zijn in Katholieke dan in Protestantse landen, waar de integratie-functie over deze of naar kerkgenootschappen is verdeeld. Weber's waarschuwendes woorden: "Alleen wie zeker is dat hij er niet aan ten gronde gaat, dat de wereld - vanuit zijn standpunt gezien - te don of te gemeen is voor hetgeen hij haar bieden wil, wie sterk genoeg is ondanks alles "EN TOCH" te zeggen, alleen hij heeft de roeping tot politiek" kan men evenzo herhalen met de conclusie: "alleen hij heeft de roeping tot het geestelijk ambt". Voor beiden gelden de woorden van Machiavelli (Il Principe), waarop de moderne staatswetenschap is gegrondvest: "De gene, die hetgeen hij doet laat varen voor hetgeen hij zou moeten doen, leert veeleer zijn ondergang dan zijn zelfbehoud".

Het "levenspersoonlijke" karakter van een verantwoordingsbewuste politieke activiteit wordt niet alleen aangetast door het machtstreven "persoonlijk", maar evenso door het "onpersoonlijk" te maken, d.w.z. in dienst te stellen van een "on-natuurlijke" macht, zoals wij die in het begin van het tweede hoofdstuk hebben omschreven, zij het nu een Staat of een Kerk. Ook voor het politieke beroep geldt, dat de persoonlijkheid niet mag worden uitgeschakeld; het behoort tot de grondwaarden van het Marxisme, dat de mens als politiek wezen nooit "alleen maar" idealist is en naast op de gemeenschap gerichte ideën ook altijd zeer persoonlijke stoffelijke belangen te verwezenlijken zoekt. En het behoort tot de grondwaarden van datzelfde Marxisme, dat het deze theorie in het geheel niet in praktijk brengt door alle persoonlijke belangen uit te schakelen en daarmee de afdoende critiek, die Aristoteles reeds op het idealistisch communisme van Plato gaf, over het hoofd ziet: als alles aan iedereen toebehoort, zal niemand meer voor iets zorg dragen. Het Marxisme beoogt tenslotte, zelfs in haar meest "democratische" vorm als "sociale democratie", de onpersoonlijkheid van alle burgers in dienst van een onpersoonlijke staat, die nog grotere gevaren biedt dan een dictatuurstaat: de personen van de dictator is sterfelijk en kan men in het uiterste geval nog vermoorden, terwijl men tegenover het naamloze korps van ambtenaren, dat de ruggengraat van de marxistische maatschappij vormt, machteloos staat. De verwezenlijking van de almacht van de staat is merkwaardigerwijze het sluitstuk geworden van zo uiteenlopende wereldbeschouwingen als het liberalisme en het socialisme, het communisme en het fascisme. In het algemeen is men zich niet bewust, dat ons huidige begrip "staat" nog zeer jong is, liige de Groot b.v. konde het nog niet. In antwoord op de Unam Sanctam van Paus Bonifatius VIII (1302), waarin de heerschappij van de kerk over geweten en staat verkondigd werd, leerde Hobbes in zijn Leviathan (1651) de heerschappij van de staat over geweten en kerk; maar eerst inde loop van de 18e eeuw verwierf de staatsgedachte in Duitsland burgerrecht, om tenslotte in Frankrijk verwerkelijk te worden. Het Europe van de 17e eeuw was in feite nog een gemeenschap van standen, waarvan de leden als adel, geestelijkheid, burgers en boeren de verschillende functies uitoefenden. Iedere stand had zijn eigen privileges en niet de staat, maar de stand was dus de drager van het gemeenschapsgevoel. Aan deze, voor het Middeleeuwse Europe kenmerkende vorm van samenleving, maakte de leer van de staatsalmacht een einde. Lodewijk XIV, die de opbouw van de absolute staat met kracht ter hand nam, zag in de standen slechts tegen-standen, die de eenheid van de staat in gevaar brachten. Voor hem was iedereen gelijkelijc staatsburger; hij kon geen adel of welke andere stand dan ook gebruiken, die zich voortdurend op rechten en privileges beriep. De vrije adel werd in een hof-adel veranderd en de gelcoorde burger werd tot ambtenaar gemaakt. Alle standen verloren hun rechten, maar het ligt voor de hand dat de adel en de geestelijkheid - die de meeste rechten bezaten en een deel van de politiek macht uitoefenden - daardoor het zwaarst getroffen werden. (5) En zo voltooide de Franse Revolutie in 1789, zoals Wahl (6) heeft vastgesteld, hoe paradoxaal

het ook noge klinken, in feite slechts het werk van de vorming van de
vorming van de associatie staat, waarmee indewijk Riv was begonnen.
Berustte de staatsleer van het liberalisme nog op een maatschappelijk
verdrag van individuen, door het socialisme - uit dezelfde revolutie,
zij het dan uit die van de vierde stand, voortgekomen - werd de staat
reeds de vormgeving van het maatschappelijk verdrag van een collecti-
viteit. Het communisme vernielde de staat nog boven de collec-
tiviteit uit, door deze niet langer als een som der delen, maar als
een hogere waarde te beschouwen; het bleef in deze hogere waarde - in
consequente voortzetting van liberalisme en socialisme (en, zoals Nie-
buur opmerkt, evenals deze voortbouwde op een utopische opvatting
van de mens) - een "organisatie" zien en dan bovendien, een organisa-
tie die diende te worden overwonnen. Lenin spreekt (1920) de oude Rus-
sische minachting voor organisatie uit met de woorden: "De staat is
slechts het wapen van het proletariaat in zijn klassenstrijd. Een bij-
zondere knuppel. Verder niets.", hetgeen hem niet verhinderde het pro-
letariaat aan de onbegrensde macht van deze organisatie te onderwer-
pen; de knuppel kon niet sterk genoeg zijn! Het fascisme vernielde de
staat eveneens boven de collectiviteit uit, maar zag daarentegen in
deze hogere waarde een nieuw "organisme", dat zijn doel in zichzelf
draagt. Voorbereid door Parizo, Morel en Sevilla kwam Mussolini tot
zijn leuze: "Niets buiten de staat, niets tegen de staat, alles voor de
staat!" In zijn hoofdwerk zegt hij voorts: "De Italiaanse staat is een
organisme, dat een leven, doeleinden en handelingmogelijkheden in
zich draagt, die in macht en duur die der afzonderlijke of in groeps-
verband verenigde individuen, die dit organisme vormen, overtreffen".
Volgens de formalering van Rapo is deze opvatting organisch, omdat
zij erkent dat "de maatschappelijke groepen die gedeeltes van het
menselijk geslacht (1) een levensduur en een gezichtsveld bezitten,
als de levensduur en het gezichtsveld van de individuen overschrijdt
en daar de continuïteit van de groep bepaald wordt". Men begrijpe het
goed: de staat, als het organisatorische huis van een menselijke ge-
meenschap, is in deze opvatting organischer dan het organische, dan de
mensen die dit organisatorische huis bewonen. Consequent doorgedacht
zijn dan ook de betrekkingen van het woonhuis, waarin enkele generaties
opgroeien, organischer dan de mens, die dit huis slechts voor de
duur van een leven bewoont.

Deze "organische" staatsleer is ten onzent hartstoechtelijk gepropa-
geerd door Valckenier King in zijn belangwekkende werk "De Volkstaat";
hoewel hij consequent instemt met de strikt individualistische be-
gripsbepaling van Rapo: "De staat is het geheel der publieke diensten
die, gedreven door of onder toezicht van de overheid, van algemeen
nutte werken", waaruit Krasenburg zijn definitie van de staat ontleent
als "organisatie van de voorsiening in gemeenschappelijke behoeften".
Maar de begrippen "organisch" en "organisatie" sluiten elkander te
eenmale uit! Als ook wij een organische staatsleer propageren, dan
gebeurt dit in dezelfde zin, waarmee wij van organisch recht spreken;
wij gaan daarbij niet uit van de veronderstelling dat de staat en het
recht selve organisch zijn, maar van het feit dat zij een organisme
organiseren en (dat de dragers van de staat en van het recht) zich
daarvan bewust dienen te zijn. De staat is niet de volksgemeenschap
als rechtsorganisatie, maar de staat is de rechtsorganisatie van het
volk. Evenals wij de collectivistische theorie van ons afwijzen, vol-
gens welke de staat doel op zichzelf zou zijn, wijzen wij daarmee ook
de individualistische theorie van de hand, volgens welke de staat in
zich doel-loos zou zijn. Ook voor ons is de staat meer dan een som der
delen: een staatkraft, een hogere vorm van organisatie ter verwezen-
lijking van de doeleinden van het organisme, waarmee het een verband
een "levens-stijl" voert met het volk, in de diepste zin van het woord
reeds eerder gebruikt hebben en nog vaker gebruikt zullen, die een
richting aangeeft en draagt, maar niet het overgevoeren van zijn

en ongehinderde opbloei van het organisme, volgens de eigenschappen en naar de aard van dat organisme zelf, op geen enkele wijze aantast. In deze zin gebruikt Nietzsche dit woord, als hij van de cultuur (en daarmee ook van de staat) spreekt als de levensstijl van een volk. Met deze opvatting van de staat als een culturele organisatie in dienst van een natuurlijk organisme, streven wij bewust naar de synthese van collectivisme en individualisme; wij grijpen ver uit boven de tegen-natuurlijke staatsopvattingen van liberalisme en socialisme, zoals deze belichaamd worden in de moderne democratie; wij plaatsen ons - op gelijke hoogte, doch duidelijk onderscheiden - temidden van de uitersten van fascisme en communisme. Wij keren ons anderzijds zowel tegen de almacht, als tegen de onmacht van de staat.

In onze tijd is, zoals wij reeds vaststelden, al het streven gericht op de vererving van macht voor de staat, ook al geschiedt dit dan onder het mom van een "tijdelijke noodmaatregel", zoals dit het geval is bij de Sowjet-dictatuur, waarvan Trotsky reeds zei: "Zoals een kaarslicht voor het uitgaan nog eenmaal het opvlamt, zo ook neemt de staat, alvorens te verdwijnen, de vorm van een dictatuur van het proletariaat aan, d.w.z. de vorm van de radicale staat, die het loven van alle burgers in alle opzichten gebiedend samenvat." Tegen deze opvatting, de staat als knoet te gebruiken en daarna (misschien) bevuild en bezoedeld weg te werpen, hebben wij ons dus in de eerste plaats te richten, om de staat als stijl te kunnen bewaren. Dit streven en deze staatsopvatting, deze politiek van de Sociale Beweging, beschouwen wij als waarlijk democratisch; want de politiek wordt in feite reeds misbruikt indien zij gericht is op vererving van macht voor de staat of voor welk ander instituut ook, inplaats van macht voor het volk; er is dan zeker geen sprake meer van democratische politiek in de diepste zin des woords. Om deze reden dus heb ik in de Beginselverklaring van onze beweging vastgelegd: "Zolang politiek slechts als "staatkunde" wordt beschouwd, zal er ook een onverzoenlijke tegenstelling blijven bestaan tussen volk en staat. De politiek is de zaak van het volk in de staat; zij is het middel tot de vorming van een volksstaat. De mens is een natuurlijk wezen; aan zijn onderschikking tot de natuurlijke orde ontleent de mens waarden en ontleent hij bovenal een persoonlijke verantwoordelijkheid, die door de staat als cultuurmacht in geen enkel opzicht mag worden aangetast. De politiek heeft tot taak steeds weer opnieuw de eeuwige waarden van de mens in harmonie te brengen met het tijdelijke karakter van de maatschappij; om dit te verwezenlijken mag men de mens niet offeren aan de maatschappij en de maatschappij niet aan de mens en mag men ook het verleden niet offeren aan de toekomst, noch de toekomst aan het verleden. De ziel van het volk, hier en nu, gestalte te geven in de staat, is het politieke doel van de sociale beweging."

Dat is volledig in overeenstemming met de definitie van politiek, zoals deze een jaar later door v.d. Gablentz (4) werd gegeven: "De maatschappij is een aansluiting van mensen. De maatschappij heeft dus hetzelfde "milieu" als de mens zelf: in de eerste plaats zijn mede-mensen; ten aanzien van hen moet hij zich beschermen door het scheppen van geordende verhoudingen; in de tweede plaats de natuur; van haar moet hij zich bedienen om zijn behoeften te dekken en hij moet haar verzorgen om zich van een blijvende voorziening in zijn behoeften te verzekeren; en in de derde plaats de geest; van hem moet hij zich bedienen om zijn behoeften te dekken op geestelijk gebied en de kennis en kunde over te leveren, die

aan goede verhouding tot de mens en een goede beheersing der natuur mogelijk maken." "Er is dus een functie, die zich richt op de verhouding van de mens tot de natuur: de economie; een functie, die op de verhouding van mens tot geest gericht is: de wetenschap (alomvattender is het Duitse woord Bildung); en tenslotte een functie, die zich richt op de verhouding van mens tot mens en die we thans gevoegelijk "politiek" kunnen noemen." "Daarmee zouden wij een twee ledig doel hebben verwezenlijkt voor de wetenschap der politiek: het terrein van de politiek zou van de andere maatschappelijke terreinen zijn afgegrensd en tegelijkertijd toch ook met deze andere gebieden zijn verbonden; daar ook in de economie en in de wetenschap de betrekkingen van mens tot mens moeten worden geordend, moet de politiek zich indirect ook op die andere gebieden uitstrekken. Gezien het feit dat de spelregel van politiek macht is, de spelregel van de economie arbeidsverdeling en de spelregel van de wetenschap overleving, kan men op voorhand verwachten dat de mate van inwerking van de politiek op de andere gebieden groter zal zijn dan omgekeerd. Ja, hier rijst reeds de vraag of zij niet alomvattend is." "Eerst door de toekenning van een vierde grondfunctie, die der integratie, wordt de maatschappelijke positie van de politiek ten volle begrijpelijk." "Tot de politiek behoort iedere inrichting en iedere handeling, die betrekking heeft op de functie van de ordening en bescherming van de maatschappij als totaliteit. De staat is slechts één van deze inrichtingen, zij het dan ook de belangrijkste." "De politiek mag niet door de staat bepaald worden, maar omgekeerd dient de staat bepaald te worden door de politiek." "Ze luidt dan de definitie van de boven het staatkundige uitgrijpende politiek: "Politiek is de vorming van het openbare leven door middel van de macht." Ook in deze formulering wordt het accent duidelijk verlegd van de staat naar het volk, dat onder alle voorbehold slechts een deel van zijn macht overdraagt aan de staat, om deze macht te beheren, zoals men geld overdraagt aan een bank, die tot op zekere hoogte over de wijze van belegging beslist, maar tenslotte niet meer dan een instituut is in dienst van de belegger. Waar democratie tenslotte niets anders betekent dan "macht voor het volk", kan men dit niet straffeloos wijzigen in "macht voor de staat". Oppositie is altijd en in iedere staat een normaal verschijnsel geweest, of zij zich nu heimelijk uiten moest in een conspiratie, dan wel vrijelijk in de openbaarheid kan treden. Iedere partij - dat is een der merkwaardigste consequenties van de parlementaire democratie, die zich van het instrument der partijen bedient - betekent in potentie een nieuwe regering, een nieuwe staat! Aanvankelijk was het parlement zelf oppositie, de oppositie van het volk als zodanig tegen de staat; het parlement oefende toezicht uit namens het volk op de staat. (Wolfgang Kooppen: Das Treibhaus) Maar hoewel heeft zich het beeld der parlementaire democratie veranderd sinds het volk de macht overdroeg aan de politieke partijen, aan 'n nieuwe, kunstmatige schakel tussen burger en staat en nu de volkvertegenwoordiging, d.w.z. de vertegenwoordiging der partijen, uit haar midden een regering vormde en de macht naar zich toetrok, dus zichzelf controleerde en een staats-orgaan werd! De invoering van het partijenstelsel betekende als zodanig reeds een machtsoverdraging van het volk aan de staat. In de moderne staat is nauwelijks sprake meer van een oppositie der politieke partijen, maar van een strijd om de macht tussen mens en staat. "De disharmonie van deze machtstegenstelling is de wortel van de grote innerlijke verscheurdheid van de Europese staten." Maar niet alleen de staat wordt door dit proces verscheurd; juist deze disharmonie heeft haar oergrens

en ondergrond in de menselijke ziel. "De Europese mens zelf is in deze tijd innerlijk verachard, in zichzelf on-zens. Hij is de mens der tegenstellingen geworden. Zijn individualiteit vermindert en zijn afhankelijkheid van de staat stijgt." (7) Europa heeft altijd naar macht gestreefd, "maar naar een andere macht dan die, waaraan het nu ten gronde gaat." De eerste helft van de 20e eeuw bracht niet de macht van de mens, die Nietzsche verkondigde, maar de macht van de staat. Zo zien wij dan in onze tijd de politiek als "staatkunde" zonder meer optreden, waarbij men uitgaat van de verkeerde vooronderstelling, dat men een staat tot leven kan brengen door een volk te ontzielen. En ook de geschiedenis heeft zich méér bepaald door staten dan door volkeren, in onze tijd even eenzijdig tot een cultuurgeschiedenis ontwikkeld als Haeckel de geschiedenis, evenzo onpersoonlijk, tot een natuurgeschiedenis heeft gemaakt.

Ook in de geschiedenis, heeft Huizinga (8) vastgesteld, ontbreekt het subjectieve element nooit. "Het werkt reeds in de vraagstelling: al naar de vraag luidt, let men op andere feiten, legt men andere verbanden, geeft men andere interpretaties. Elke constatering van samenhang houdt verband met een waarde, die door het denkende subject aan de dingen wordt toegekend." "Historische kennis, die niet haar klankbodem heeft in een persoonlijk geestes- en zieleleven, is dood en waardeloos." Geschiedenis is dus de "bij uitstek in-exacte wetenschap", met een uiterst gebrekkig causaliteitsbegrip; een wetenschap, die zich verzet tegen het opstellen van wetten. Als sprekend voorbeeld geldt hier de anecdoten van Walter Raleigh, die op het binnenplein van zijn gevangenis een tumult zag afspelen, vervolgens het geval hoorde beschrijven door zijn tipier en zo ontzet was over de discrepantie tussen zijn eigen waarneming en die van een andere ooggetuige, dat hij - overtuigd van de onmogelijkheid objectieve geschiedenis te schrijven - zijn pas voltooide wereldgeschiedenis in het vuur zou hebben geworpen. De onmogelijkheid, objectieve geschiedenis te schrijven, ontnemt echter aan de wetenschap nog niet haar waarde. Zij krijgt integendeel eerst zin door de interpretatie van het subject; niet voor niets heeft Nietzsche de objectiviteit als "kalte Selblosigkeit" gebrandmerkt. Er bestaat een objectief "geschieden", n.l. het geheel van alle handelingen, het totale ontwikkelingsproces van de natuur en van de geest; eerst als wij dit proces trachten vast te leggen en, noodgedwongen, dus de "belangrijkste" feiten uit dit geheel willen lichten, voor zover wij die kennen, wordt de geschiedenis subjectief. "Objectief noem ik die geschiedenis - die in overeenstemming is met de tijdgeest", aldus formuleert Romijn de ~~historisch-materialistische geschiedsbeknooping~~, die met de subjectieve en collectivistische visie tegenover de subjectieve en individualistische visie van een Groen van Prinsterer kan plaatsen: "Onpartijdig kan alleen hij zijn, die partij kiest." Abraham Kuyper (9) formuleert dat nog veel scherper, als hij de geschiedenis noemt "christelijke geschiedenis, waarbuiten geen historie bestaat". ~~dat is het standpunt van Sustitutus de Brixianis: "Alles wat door anderen goed gezegd is, behoort ons Christenen!"~~ In al deze subjectieve interpretaties wordt de geschiedenis gebruikt als instrument voor een idee; derhalve bestaat er dus een historisch-materialistische en een christelijk-historische historie! Waar toe de communistische methode kan leiden heeft George Orwell (1984) huiveringwekkend duidelijk aangetoond; de wetenschap der geschiedenis wordt hier gebruikt als een instrument in dienst van de partij. Waar toe de christelijke methode moet dienen heeft Abraham Kuyper duidelijk uitgesproken: "Het is nodig de wetenschap te grijpen als

instrument voor de propagande van onze geloofsovertuiging." Het ver-
haal is niet zo groot.
Zo zegt ook Huizinga: "Van dogmatisch-religieus standpunt gezien kan
men de werelddoelgeschiedenis slechts waarderen als "het kader waarin
zich het drama der heilgeschiedenis afspeelt. Zo loekt Augustinus
de werelddoelgeschiedenis van Osiris uit als een bijkomstig bewys-
middel voor zijn grootste conceptie der heilgeschiedenis. Van histo-
rische productie kan slechts sprake zijn, voorzover zij in godsdienst
en kerk aanleiding vindt. Nog sterker is dit bij de Islamietische ge-
schiedenschildering het geval, waarbij de getuigenreeksen steeds wille-
keurig konden worden samengesteld of verzonnen en feitelijk geen waar-
borg voor de echtheid der overleveringen bevatten." En inderdaad ver-
tonen ook in de wijsbegeerte de idealistische tijdperken een opvallen-
de schuchtheid voor de wetenschap der geschiedenis, terwijl deze in al-
le realistische en positivistische tijdvakken druk beoefend wordt. Zo
zegt ook Schubart (10): "Naarmate een tijdvak goddienstiger is, is
het minder tot historisch onderzoek geneigd." De bestudering der ge-
schiedenis kan alleen winst opleveren voor degene die aanneemt dat de
mens in staat is naar zijn wil te doen verlopen. "Met andere
woorden: men moet God uit de geschiedenis weg kunnen denken." Dit
wordt praktisch nog eens aangetoond door het overzicht "Academisch
gevoelen en religieuze overtuiging" (Centraal Bureau voor Statistiek
1947): van de studenten in de geschiedenis zijn 27,5% onkerke-
lijk (landelijk percentage der onkerkelijken 18,9%), daarentegen
slechts 42,5% R.K. en N.B. (landelijk percentage 68,3%) en niet min-
der dan 7,5% Remonstrants (landelijk percentage 0,4%); de Remon-
strantse Broederschap, na de Synode van Dordrecht uit de Gerefor-
meerde Kerk voortgekomen, was immers van ouds zeer optimistisch ge-
stemd ten aanzien van de mens en geloofde in zijn mogelijkheid han-
delend in te grijpen, n.a.w. de geschiedenis te bepalen. In dat ge-
val gevoelt men ook de behoefte uit de geschiedenis te leren. Hier
spreekt de statistiek dus wel een zeer duidelijke taal.
Men kan zoodaen een scherpe scheidslijn trekken tussen optimisten en
pessimisten, zoals Aloys Wenzel heeft gedaan. Hij onderscheidt, omdat
zich zowel bij de optimisten als bij de pessimisten drie groepen la-
ten onderscheiden, zes verschillende typen. De eerste wil uit het verloop
der geschiedenis tot dusverre haar verdere richting aflezen. Aan de
ene kant het optimistische geloof in de vooruitgang, aan de andere
kant het pessimisme van een Barchusd of Spender. Ten tweede de me-
taphysische geschiedopvatting, met o.a. Fichte, Schelling en Hegel
aan de optimistische en o.a. Schopenhauer en Ed. von Hartmann aan de
pessimistische kant. Ten derde de religieuze verklaring der geschie-
denis, waarvan wij hierboven reeds voorbeelden gaven. Aan de ene kant
staan zij, die de geschiedenis het geheugen der mensheid noemen (Dil-
they: "Wat de mens is, kan hij alleen door de geschiedenis ervaren"),
aan de andere kant zij, die menen dat de mensheid nooit in staat zal
zijn een les uit de geschiedenis te trekken en met Voltaire menen dat
"wij de wereld even dwaas en slecht achterlaten als wij haar gevonden
hebben". Ook Huizinga geeft een voorbeeld van beide uitersten: Gerard
Voegius waardeert typisch voor zijn tijd - in de geschiedenis de kan-
ten der reizen, "waarvan het nuttig is de herinnering te bewaren - om
goed en gelukkig te zijn" en Schubart zegt leerdunkend: "Wanneer men
een les uit de geschiedenis kan trekken is het wel deze, dat de men-
sch er nooit een les uit zullen trekken." De pessimisten staan op het
standpunt dat de hele "menselijke" geschiedenis niets anders is dan
een samenvatting van 6000 jaar onmenselijke gewelddeden. "Van nature
heerst niet het recht, maar het geweld op aarde, dat voor het recht
het voordeel van de primi occupantis heeft; om welke reden het zich

nooit laat opheffen en werkelijk geheel overtuigen." (Schopenhauer) De
supreme samenvatting van de wereldgeschiedenis, die Anatole France in
zijn teroude fabel Koning Zamir in het oor doet fluisteren, vat heel
deze pessimistische beoordeling van de zin der geschiedenis in enkele
woorden samen: "Zij werden geboren - leden - en stierven!"

De optimisten zijn bereid, alle tijdsverschijnselen ten spijt, een
positief oordeel uit te spreken. In hun vertrouwen wordt bijna altijd
gezegd door de overtuiging, dat onder de grauwe laag van zedelijk
verval en degeneratie iets leeft, iets groeit; dat achter de facade
van oorlogen en rampen een Idee - met welke naam deze dan ook wordt
aangeduid - zich onafwendbaar ontwikkelt en vervolmaakt. (Durant) Iedere
eeuw beschouwt zichzelf tegelijkertijd als een vervolmaking en een
decadentie van de vorige eeuw; niet alleen in de 20e eeuw heeft men
de "geest van de tijd" bejammerd en de schoonheid van een vorige eeuw
geprezen: ook Korotius heeft zijn eigen eeuw - de tot in onze tijd zo
veelgeprezen eeuw, die ook een Virgilius en een Cicero heeft voortge-
bracht - een delirium genoemd. Het is helaas niet onze bedoeling 't
verleiden na te denken, als wij hier de ziekte van onze 20e eeuw wil-
len diagnosticeren en daartoe een blik terug moeten werpen op 3000
jaar Europese geschiedenis. Dat er een "ziekte van de 20e eeuw" be-
staat is slechts een objectieve vaststelling, die niets uitstaande
heeft met "zeitgeistigheid"; het zijn immers mensen, die ook het
wezen van onze tijd uitmaken en wier innerlijke problematiek ook de
problematiek van onze eeuw vormt. Seneca schreef al 2000 jaar geleden
"Je vergist je, Lucilius, als je meent dat verspilling, zedeloos-
heid en andere slechte lusten, die iedereen juist die tijd verwijt
waarin hij leeft, fouten zijn van onze eeuw. De fouten liggen in
het wezen van de mens zelf losloten, niet in de geest van de tijd.
Geen tijdperk is vrij van schuld!"

Het is een menselijke grootheid, die ook deze eeuw zin verleent en
het is evenaar menselijke zwakheid, die deze zin in gevaar brengt.
Grootheid en zwakheid zijn nu eenmaal nauw met elkaar verbonden; wie
de ziekte van een tijd wil vaststellen, vraagt daarmee tegelijkertijd
naar haar betekenis, naar haar historische zin. "Siehet De also dum
cuius Creatioi besunderem Verzug irgend gogemt, so frage nar gleich
wo loident es etwa Mangel anderswo, und suche mit forschendem Geiste;
finden wirst Du zugeleich zu aller Bildung den Schlüssel." (Goethe)
Een de woorden van Augustinus: "Zoals wij zijn, zijn ook de tijden".
laat zich het beeld van Goethe gemakkelijk van menschen op tijdperken
overdragen. Toen het wereldbeeld van onze tijd zich begon af te te-
kenen stelde Nietzsche reeds de vraag: "Wat de ziekte betreft: men
niet geneigd te vragen of wij haar wel kunnen ontberen?" Men denke
vooral niet dat gezondheid een onveranderlijk doel (een ideaal, een
suummum bonum) zou zijn; niet zonder redenen heeft het Christendom de
voorkoor gegeven aan het zieke! Gezondheid is bijna een begrip als
"mooi" en "goed", in hoge mate veranderlijk! (Morgenröthe) En bij
Meester Eckhart vinden wij hetzelfde inzicht: "Daarom heeft God die
ellende der zonden meestal juist over die menschen uitgestrooid, die
hij tot grote dingen uitverkoren had. Zie toch eens: wie waren Hem
meer lief en meer vertrouwd dan de Apostelen? En zonder uitzondering
zijn zij gevallen, alle waren zij met doodzonden overladen!" Jas-
per (II) heeft de anse band tussen zwakheid en grootheid aangeleend
in het bijzonder tussen wereldbeschouwing en schizofrenie, die ook
in de kunst en algemeen in de cultuur als scheppende kracht kan op-
treden - Ferdinand L'e (Inatation creatrice) Het is met de mens zo ge-
steeld als met een boom. Hoe meer hij omhoog, naar het licht streeft,
hoe sterker schieten zijn wortels in de aarde, omhoog - in het kwade!
(Parabola) "Al het goede is een omvorming van het kwade." Het bas-

te dat wij mensen hebben voortgebracht is geboren uit het kwade, dat sterk genoeg was om het hoogste en edelste te wensen. Het goede als zedelijk is - noodzakelijk - conservatief, statisch en negatief in de afweer-sonder-meer van het kwade. Kwaad is daarantegen noodzakelijk daad. Kwaad en kracht zijn de bronnen geweest, waaruit de grootsten hun daden hebben geput, waaruit alle idealen geboren zijn. Een idealist is nooit een ideaal mens; het ideale streeft niet naar vervolmaking - het is wezenlijk een einde, een sterfte. "Van de vele verhandelingen over het Juisa-probleem is de meest diepgaande en samen-vattende die dichterlijke legende, waarin Judas direct als de tweede weegschaal in het grote werk der verlossing verschijnt, als het tweede donkere offer van de mensheid. Hier offert zich Judas, in de wetenschap dat de Schrift vervuld moet worden en dat, als hij het vooruitbetaalde niet doet, het verlossingswerk ongedaan blijft, en heel de adamende schapting tot zieleloosheid wordt gedoemd; hij offert zich, door bewust de eerste vloek der wereld op zich te laden en Hem te verraden, die hij verraden moet. Ook zijn laatste uur is vervuld van een duistery: het is volbracht! In al het de mens bewegende, de mens vernieuwende - dat is de zin van al deze mythen - werken God en de mens samen en de een vermag zonder de ander de oud-geworden wateren niet te veranderen. De mythe verduidelijkt slechts in twee figuren, wat zij als een van wezen erkent en tot bewustzijn wil brengen; zij verzinnbeeldt slechts in een anti-these de onverbiddelijke wet volgens welke de schapper steeds ook vernietiger, het leven-verwekkende steeds ook moordenaar, het verlossende altijd tegelijk verrader moet zijn." "Moses is de voortzetting van Kain", aldus een Züricher psycholoog. Hij is de jeugdige moordenaar, de epilaptische stotteraar, de razende, van toorn vervulde rebel. Maar in plaats van zijn a-sociale driften de vrije tongel te laten, als Kain, bindt hij ze in door de wet. De wet voor het volk als wet voor zichzelf. Ook Mohammed was zulk een man, ook Napoleon, als wiens blijvend werk de oede voortleeft. Alleen wie zichzelf wetten moet geven, heeft de kracht die ook aan anderen op te leggen. (13) "Kwavelijk is die verbinding van godsdienst en misdadigheid bij Gilles de Rais, die temidden van zijn kindermoorden te Mâcon een dienst sticht ter ere van de Onnossele Kinderkens, voor het huil van zijn ziel, en verbaasd is als zijn rechter hem voordonden dat hij een ketter is!" (14) Himmler is de Moses van onze eeuw, die enerzijds de SS naar ordenswetten gaf en zich anderzijds als Kain uitloofde in concentratiekampen en gaskamers. "Het beloofde land is de propheet zelf vaak zo vreed, omdat hij er op grond van zijn substantie, zijn structuur, alleen maar naar verlangen kan; maar de heerlijkheid, de werkelijkheid zelf, verdraagt hij niet, want deze trekt hem de bodem, waarop hij staat, onder de voeten weg: het object van zijn haat, dat hij nodig heeft om zijn strijd met zichzelf te objectiveren." (15)

Zoals wij parels danken aan de ziekte van een mossel, zo kunnen ook geweldige geestelijke werken uit een ziekte-proces ontstaan. En zo min als men aan de ziekte van de mossel dankt, wanneer men zich verheugt in de schoonheid van de parel, woinin zijn wij ons meermal bewust van de ziekte van de mens; want de idealen zijn ontstaan, die ons leven menschen een nieuwe inhoud vermogen te geven. (16) "De mensen hebben mij gek verklaard, maar de wetenschap heeft nog niet uitge-maakt of dat niet de hoogste vorm van intelligentie betekent." (Eg. Poe) Wij geloven niet minder van Gogh als wij weten van zijn ziekte; of men bewaart Vermeiren ook als men zich bewust is dat zijn alcoholisme kenmerkend is voor zijn technisch; Jean Cocteau zal er geen ahangen met verliezen als hij zelf verklaart zijn schoon-etc werken te danken aan zijn opium-verslaving. Ook de ziekte o-penbaart zich - in mensen en in dieren - als een vruchtbaar element,

niet omdat zij als zodanig scheppend werkzaam is, maar omdat zij er-
veerkrachten oproept en tot ontpleeding dwingt. "De psychogene ver-
schijnselen ontstaan zo aan het normale, dat het dikwijls de indruk
maakt, of slechts graduele verschillen bestaan tussen het normale
en het abnormale. Zo zegt Kretschmer in zijn "Sensitive Beziehungs-
wahn": de symptomen van de sensitieve psychose doen zich als een ver-
sterkte uitwerking van de eigenschappen van het sensitieve karakter
voor." Maar juist daarom rijst hier zo klemmend de vraag: waar ligt
precies de omslag, waar het normale in het abnormale, het gezonde in
het ziekelijke psychische leven overgaat? Wij komen dan al spoedig
tot de ontdekking hoe weinig zeggend het begrip "normaal" is ten aan-
zich van de duizendvoudige variaties in aanleg, karakterbouw, talen-
ten en begaaftheden, motoriek etc. Het begrip normaal verliest dan
volkomen zijn betekenis als "algemeen voorkomend", als "gedrag van
de doorsnee-mens", maar wordt al spoedig een strikt individueel be-
grip. Gezond is niet de mens, die "niets heeft" of die "niets man-
keert", maar gezond is de mens, zowel in het fysieke als in het
psychische, die het vermogen heeft en met zijn, in aanleg en ontwik-
keling gegeven specifieke mogelijkheden, weerstand te bieden aan en
zich te herstellen van zijn, uit zijn specifieke levensgeschiedenis en
omstandigheden voortvloeiende zwaargeladen, moeilijke en beproeven-
gen. De gezondheid is daarmee niet een statisch iets, een toestand,
een bezit, dat men heeft of niet heeft, maar het is een dynamisch
evenwicht, soms meer labiel, soms meer stabiel. "De psychisch gezon-
de mens is, evenals de fysiek gezonde mens, daarom gezond, omdat
hij zich voortdurend herstelt en zich corrigeren kan aan de werks-
lijkheden." Na ook dit beeld dienen wij over te dragen van mensen op
tijden gezond is ook het tijdstip niet, dat geen crises kent en
geen eigen problematiek bezit, maar gezond is die eeuw die zich van
haar ziekte en daarmee van haar vaak bewust wordt al zich voortdu-
rend herstelt van de aanslagen, moeilijkheden en beproevingen, die
haar dit tijdstip kenmerkend zijn. Om tot een goed begrip van tijd
en leek te komen, dienen wij dus in de eerste plaats de ziekte van
de mensen te ontdekken, die dat door eeuw haar voorlopige gestalte
hebben gegeven. Dat is dus te meer noodzakelijk in een eeuw, waarvan
de cultuurpessimisten zeggen dat zij wel een "exacts" vooruitgang -
het name een ongekende bloei der techniek - heeft opgeleverd, maar
dat de moreel, "het abstracte in de mens", daarentegen op zijn best
stationair gebleven of zelfs gezonken zou zijn.
Mermerkend voor de 20e eeuw zou dus zijn het gemeenschappelijke op-
treden van "Barmensch" en "Unmensch"; sterker nog: het optreden van
een nieuw mensentype, dat in een tragische spanning tussen beide ui-
tersten van het mens-zijn leeft. Het type dus, dat Nietzsche, de ho-
roent van deze eeuw, in hoge mate heeft gefascineerd: "Caesare Borghia
als Papst - versteht man mich?" - "Heersers der natuur, voorwariken
ongie van mildheid en imbecilliteit. En men noemde het vooruit-
gang!"; met deze woorden gelooft Aldous Huxley de mens van de 20e
eeuw, de eeuw van de immorele technocratie, te hebben getekend. Maar
dit "type" is immers helemaal niet nieuw! Wij hebben gezien het al
een rechte lijn loopt van Kain tot Moses, van Nero tot Mohammed en
van Napoleon tot Hitler. Zij waren de eigenlijke dragers van de
ziekte van hun tijd, het gewaest besmet en het meest vervuld van
deze ziekte, die in kerkmachtige heersers en met de krachtigste mid-
deelen hun tijdgeest van opdroeven tot vervalling van een taak, die zij
zelf, levend op de grens van twee werelden, zwevend op de grens van
leven en dood - niet maar konden vervullen. De "gelovige geweld-
daad", die stond in de middeleeuwen van brandstapel en in de moder-
ne tijd van gevechten, bevestigde in haar zeker niet het "type van
deze eeuw", de "heersers der natuur", maar juist en vooral is slechts een
andere uitdrukking van het "type van deze eeuw".

geheel niet mogelijk van een "nieuwe ziekte" te spreken, zoals ook de
psychologische ego, "cultuurziekten" niet wezenlijk nieuw zijn; het
zijn ziekten van het "eeuwig menselijke", die zich ook in onze tijd
openbaren. Er is sprake van nieuwe vormen van een oude kwaal, want de
ziekte van de 20e eeuw uit zich in een andere "stijl", vooral ook in
een sneller "tempo", maar wezenlijk tenslotte als een "ver-uterlij-
king". "Ver-uterlijking" - daarmee is het kenwoord gegeven voor de
20e eeuw, het woord dat aan het einde staat van een eeuwenlang proces
een geschiedenis der ideeën, die niet langer een geschiedenis der mo-
den is. Steeds weer zal dit woord opklimken op alle gebieden waar
het spoor der menselijke ontwikkeling volgen en steeds luider naar mate
wij de 20e eeuw doorkruisen, die ten volle de eeuw der ver-uterlijking is.
Toen de mens uit het goede in zich een God gevormd had en uit het kwa-
de in zich een Duivel en bemerkte dat het mogelijk was zijn innerlijk te
problematiek op de nieuwe machten buiten hem te ontleden, is hij voort-
gegaan alles af te rogeren wat hem kwelde; in steeds sneller tempo
heeft hij al wat in hem leefde naar buiten toe gemanifesteerd, met
een ander doel voor ogen dan al wat innerlijk was uiterlijk te maken.
En het lukte de mens heeft alle delen van zijn mens-zijn tot goden
verheven; hij heeft tenslotte zelfs zijn verstand als een God der Re-
ton troon verheven en hij heeft de uiterlijke Medo des te meer aanbe-
den, naarmate het innerlijk verstand hem had gekweld. En toen hem dan
niets anders meer overbleef dan zijn vuis en heeft hij de Machine ge-
schapen, die aan het einde staat van de culturele geden-genealogie.
De mens is leger en leger geworden - als een halion, die het gas dat
hem voortdrijft deeltje voor deeltje terug laat vloeien in de ruimte
waaruit het dat heeft ontvangen, zo heeft de mens de krachten, die in
hem waren gesconterd, stuk voor stuk aan de oerkracht teruggege-
ven. En naarmate de mens innerlijk leger werd, moest hij zich meer en
meer onderwerpen aan de machten, die hij buiten zich geschapen had.
Het is slechts een deelwaarde dat de moderne mens verslaafd is aan
de machine; de machine is alleen maar zijn laatste idee, waaraan hij
de voorkeur geeft als een kind aan een nieuw stuk speelgoed. Aan het
einde van een eeuwenlang proces, heen een eeuwenlang proces van ver-
uterlijking, is de mens een slaaf van zijn ideeën geworden. Van die
dat het zo moeilijk geworden is in onze tijd individualistische sys-
temen van collectivistische te onderscheiden zelfs in de meest indi-
vidualistische samenleving doet de moderne mens zich als mass-mens
voort, omdat hij onpersoonlijkheid geworden is. In plaats van een po-
gen, de mens tot "Overmensch" te vertoefen, zien wij thans een stre-
ven de staat tot "Overstaat" te ontwikkelen; een onvermijdelijke con-
sequentie daarvan is de degradatie van de mens tot "Untermensch". Het
kan niet anders; de mens beheerst de staat of de staat beheerst de
mens! De mens van de 20e eeuw heeft niets meer over, dat hij nog ver-
uiterlijken kan; hij is uit-geroegerd en moet zich nu rogeren laten.
Hij voelt de machten op zich neervallen, die hij zelf geschapen heeft
- de atombom is daarvan niet meer dan een armzalig symbool. Wij hob-
ten niet het IK of het WIJ, geen levende waarden, maar dode delen van
het IK en WIJ tot absolute verheven.

"De absolute ideeën, wetten, normen en principes zijn, voorzover men
ook maar in het minst een afleidingsgelijkheid van het bijzondere
wordt aangehecht, niets anders dan illusies, waarmee de door onrust
en verlangen gedreven menselijke zich in een verraderlijke zekerheid
laat wagen." "Schnel andere doet zich de illusie en de betekenis van
het concrete zijn een ons voor in het licht van een wereldbeschouwing
die een absolute niet anders dan in innige doordringing met het
tijdelijke, een algemeenschap niet anders dan in volledige eenheid met
het bijzondere kent. Hier is minder de waarde op de werkelijkheid dan
de werkelijkheid op de waarde aangewezen." "In de kennis van de geest

is niet slechts een enkele zin van het totaal-gebeuren, die in deze, zijn het Al omvattende omvattend alle tijdelijke en bijzondere zin bezig zou moeten opheffen dan wel tot zijn derivaten zou moeten de- graderen, maar deze ontvankelijk en verwerkend zich op iedere plaats in deze kommen als een bijzondere, eenmalige en zich niet herhalende zin. (18) "Dan mehr an Einheit des Sinnes, nämlich eine allumfassende Identität suchen, heißt nichts weiter als Mensch und Menschheit zugunsten irgendwelcher überlegener sinnstiftender Mächte her- gestellt mediativieren, daß der lebendige Geist zum Blendwerk, der ver- antwortliche Wille zum Selbstbetrug wird." - N. Hartmann: Ethik

Wie de mens beschrijft als een veruiterlijkt wezen, dat zich over zijn uiterlijke gedragingen nauwelijks weet te verheffen; al wat hij schept is ziellose vorm geworden. Maar tegelijkertijd is daarmee de enig moge- lijke remedie duidelijk geworden voor de ziekte van onze tijd; de poli- ticus van de 20e eeuw heeft geen andere taak dan de mens weer te verinnerlijken, dat wil zeggen weer te beuolen met de grote ideeën, die hij heeft opgenomen, want wij kunnen - dat zij uitdrukkelijk vast gesteld - de mens niet genezen door de beelden af te breken, die van zijn innerlijke groothed getuigen, maar alleen door hem duidelijk te maken dat het zijn beelden zijn. Aan de kracht zijner beelden moet de mens weer zijn kracht ontfangen. Onze eeuw benoemt een nieuwe Hercules- mythe, die de mens opnieuw leert vrij, waarlijk vrij te zijn. Ook op de Olympus was niet altijd alles enig. "Er was een geheimzinnige stryd tussen de aristocratie en de democratie. De eigenlijke naam toon van Juno is Hera; heerseres; zij is de aristocratische matrone, die niet wilde dat de Goden zich vermengden met de mensen. Als Jupiter dit deed ontstak Hera in heftige toorn en weigerde zij de kinderen van de goden in de hemel op te nemen. Zene naad Jupiter bij Alcirona weer een zoon verwacht - Hercules. Daartoe zou beproefd worden of hij in de hemel kon komen. Juno echter wilde dit beletten. Walnu, antwoordde Jupiter, ik stel u vrij het hem te beletten. Werp hem allerlei laboros voor en als hij door een daarvan overwoonen wordt, komt hij niet in de hemel. En zie! de mens is overwonnen door alle. Binnelijk moet hij ook het groot- ste werk doen; de hemel moet hij torren. En verzoeken de goden. Nam hij ook die niet op zich. Toen werd Hera zelve vermurwd door die meed, door die deugd. Niet dat Horatius niet een mens was gelijk te anderen, dat alle vere via enis... (maar hij heeft zich langs de ware weg vrijgemaakt), zegt Horatius. "(19) Wij zullen de mens zijn beelden stuk voor stuk weer op de zwakke schouders moeten leggen, in- plaats van hem te ontlasten, omdat de mens zich niet vrij kan worste- len door een verzekering van de wieg tot het graf, maar alleen door kracht en meed en geloof. "Als laatste werk teratte hij met ongetro- ken nek de hemel en als prijs wekom voor zijn laatste werk heeft hij de hemel verliend. Gaat nu sterken; lange de grote weg van het verhe- ven woorteld dat hij toent. Wat ontloot gij traag uw ruggen? De o- verwinning der aarde schenkt de sterren!" Wij zullen de mens, wij zal- len onzelf opnieuw moeten vragen: Itz nunc fortis... wat ontloot gij traag uw ruggen? Om de hemel te winnen zult gij de aarde moeten torren! Wij zullen de mens de last der persoonlijke verantwoordelijk- heid terug moeten geven, dat is het wat er zijn schouders wand aan storen. "Hier mag, is niet ieder levend wezen tot zichzelf zeggen: deze plaats tangt alles van mij af; het is mijn noodlot, mijn verantwoord, mijn risico, dat geen werkelijke of ideale instantie mij hoe dan ook kan ontlenen de taak van mijn tijd te verrichten." (18)

Onze stryd is de geen stryd tegen de ideeën, maar een stryd voor de herovering van de mens door de ideeën. Wij dienen de ideeën te activeren, tot scheppende krachten te maken en wij vervullen daarmee ook weer ten volle de taak van de politicus, wiens originaliteit niet ligt in het ontwerpen van ideeën, maar in de wijze waarop hij deze op

de ervaringswereld betreft en als ervaren gezichtspunt productief maakt. In de politiek als staatkunde is de mens een dienaar, een instrument in dienst van een idee; in het licht van onze wereldbeschouwing zijn de ideeën werkende krachten in dienst van de mens. "Empedokles heeft reeds van een overleving der besten gesproken; Darwin echter heeft uit deze idee een wereldbeeld opgebouwd; daarin schuilt zijn originaliteit." (20) Daarin schuilt ook de originaliteit van onze wereldbeschouwing, dat zij zich niet tegenover de ideeën stelt, maar deze gebruikt als bouwstoffen voor een samenleving, waarin geen plaats meer bestaat tussen idee en daad. Wij luiden daarmee tevens 'n nieuwe phase in van het groei-proces van onze beschaving, waartan ook Bohnhaas zegt: "Grosi is een serie van worstelingen, die van uiterlijk naar innerlijk gaan."

Het onderwerp van onze geschiedsbeschouwing is dan, naar de woorden van Voltaire, "de ontwikkeling van de menselijke geest en niet enkel een oorzakelijke beschrijving van onbekende feitjes; ook de geschiedenis van de vorsten en de groten interesseert mij niet, maar ik wil weten langs welke phasen de mensheid van barbarisme tot beschaving kwam" en het doel van onze geschiedsbeschouwing is dan vooral uit te maken, langs welke phasen wij van uiterlijke cultuur tot innerlijke beschaving kunnen komen, hoe wij uit de vruchten van het proces der verinnerlijking het zaad kunnen winnen voor het proces der verinnerlijking, dat wij inleiden willen. Gelukt ons dat, dan is de strijd van ouwen niet tovergeefs geweest, dan is ook de grootste verdeeldheid van onze tijd niet meer dan een voorbode van de grotere eenheid van een komende tijd. Dan zal de ziekte van het heden ook hier weer opbreken als een scheppende kracht en zal men aan de paralen der toe-komst geen sporen meer zien van het leed en de smart, waaruit zij werden geboren. Zo is ons geschiedbeeld tegelijkertijd duister en tegelijk, optimistisch en plastisch - in overeenstemming met Nietzsche's "Aror fati"; wij zullen in onze volgende beschouwingen zien, hoe wij reeds met dit wereldbeeld de grondslag hebben gelegd voor de totaalseit van onze levensbeschouwing. Als wij een geschiedenis der ideeën opstellen, mogen wij daarbij - zoals geboden is - geen ogenblik het oog verliezen dat alle grote ideeën tenslotte de producten zijn van grote persoonlijkheden, zodat "personen belangrijker zijn dan systemen" (Chantepie de la Saussaye: Geestelijke stromingen) maar anderzijds is de omkering, ook als hij wezenlijk de geestelijke vader van een idee is (voor zover dit dan al mogelijk is), toch ook nooit meer dan ten halve de drager van een idee, die de vader tenslotte overwint, ja doodt, zoals de revolutie haar eigen kinderen verslindt. De idee wordt in eerste instantie door de persoonlijkheid bepaald, maar in tweede instantie door de massa gevormd. Zij wordt wezenlijk zelfs uit het onpersoonlijke verlangen van de massa (de mythe) geboren, dan eerst door de grote persoonlijkheid in een eenzijdige vorm belichaamd (de idee) en tenslotte weer door de massa tot een persoonlijk verlangen teruggevormd (het systeem). Het verlangen van de 20e eeuw is misschien het duidelijkst uitgesproken door een jonge Franse communist, die het streeft van zich en de zijnen uit dit ene grote verlangen verklaarde: verlost te worden van de eenzijdigheid. Dat is het geheel onpersoonlijke verlangen, dat niet alleen tot het communisme, maar tot alle grote bewegingen van deze eeuw heeft geleid. In de formulering van dit verlangen van een jonge communist, in het begin van onze eeuw, werd onbewust reeds de richting aangegeven, die deze eeuw tot een eeuw der tegenstellingen heeft gemaakt, omdat de mens van deze eeuw een mens der tegenstellingen is. Wij zullen de geschiedenis der ideeën door de eeuwen heen nu gaan om het te zien van onze tijd te verspreiden, omdat wij naast noodzaak tevens een gewil, naast onze wil tot leven, ons ook bewust

worden van de ziekte van onze tijd, zonder welk bewustzijn geen genezing mogelijk is. Opdat wij tenslotte leren - naar de woorden van Max Scheler - "zonder weelklagende romantiek, zonder onvruchtbaar klingen op het eeuwig verlorene, het noodlot dat ons toegewezen werd en onze wil op te nemen", om in een op drift geslagen wereld ons lot weer in eigen hand te nemen.

Bibliographie

- 1 Max Weber: Politik als Beruf
- 2 Otto Wilsen: Die Germanen
- 3 Albr. Haushofer: Allgemeine Geographie und Geopolitik
- 4 von der Gablentz: Politik als Wissenschaft
- 5 Gaillienner: Überwindung der Masse
- 6 Wahl: Studien zur Vorgeschichte der Französischen Revolution
- 7 Vaerting: Europa und Amerika
- 8 Huizinga: De wetenschap der geschiedenis
- 9 Abr. Kuypers: Een Stone-lesingen
- 10 Walter Schubarth: De komende Europese mens
- 11 Jaspers: Psychologie der Weltanschauungen
- 12 Ernst Bertram: Nietzsche
- 13 Szondi: Schicksalsanalyse
- 14 Huizinga: Barbaertij der Middeleeuwen
- 15 Steding: Das Reich und die Krankheit der europäischen Kultur
- 16 Jaspers: Strindberg und van Gogh
- 17 v.d. Herst: Anthropologische Psychiatrie
- 18 Litt: Wissenschaft, Bildung, Weltanschauung
- 19 des Amorie v.d. Hooven: Over het wezen der godsdienst
- 20 E. von Aster: Die Philosophie der Gegenwart

Deze brochure is tegen de prijs van 50 cent verkrijgbaar bij de plaatselijke functionarissen en colporteurs van de Nationaal Europees Sociaal Beweging en kan ook worden besteld door storting van 50 cent op postgiro 589 467 ten name van Boekenimportdienst Europa Koninginneweg 171 te Amsterdam, onder vermelding "Geestelijke grondslagen nr.5". Boparkt leverbaar is voorts nog het eerste deel van deze serie, de in druk verschenen brochure "Beginselen en Doelstellingen", eveneens tegen de prijs van 50 cent. De deeltjes 2, 3 en 4 (resp. "De Europese mens", "De Europese geest" en "Het Europese milieu") zullen - evenals de deeltjes 6 tot 10 t.z.t. nog in gestencilde vorm verschijnen. Door voorbestelling kan men zich van directe toezending na verschijnen verzekeren. Voorts vestigen wij er de aandacht op dat nog ingenaalde kwartaal-uitgaven van het Sociaal Weekblad kunnen worden nagoleverd; de prijs bedraagt per deeltje - resp. 1e en 2e kwartaal 1954, elk 96 blz. druks - Fl.1,75. Ook deze uitgaven kunnen bij de plaatselijke functionarissen of bij de Boekenimportdienst Europa te Amsterdam of wel bij het secretariaat van het Sociaal Weekblad (Postbus 530 te Amsterdam) worden besteld.

ACD/252.6
Dupl. /
DAT. 19 OCT. 1954
Bijl. /
Code 6.172.6

RAPPORT VAN E
 AAN HB
 Nr. 21710
 Betr: N.E.S.B.
 Typ. J.

werd vernomen d.d. 18-10-54 dat op de vergadering van de N.E.S.B., die 15 October 1954 ten huise van werd gehouden Van TIENEN aanwezig waren.

had een telegram gezonden, waarin hij mededeelde dat hij verhinderd was de vergadering bij te wonen omdat hij een gesprek met si, verdediger had over de punten van cassatie. Van TIENEN verklaarde, dat de uitspraak van het Gerechtshof zijn verwachtingen bevestigde. Op aanraden van was cassatie aangetekend omdat laatstgenoemde meende dat er voor de N.E.S.B., toch nog enige mogelijkheden waren. Hij had evenwel besloten de NESB te liquideren. Getracht zal worden met de schuldeisers tot een regeling te komen om binnen een jaar de schuld groot f. 1200,-- af te betalen. Hij deed een beroep op alle leden in dit jaar naar vermogen bij te dragen om dit te verwezenlijken. Hij waarschuwde de aanwezigen niets meer in naam van de NESB te doen, geen geschriften te verkopen of vergaderingen te beleggen. Doet men dit dan zullen de gevolgen voor eigen rekening zijn. Van TIENEN vervolgde, dat als men een besluit nam, men dit moest uitvoeren. Hij adviseerde de leden alle bescheiden die zij aangaande de NESB in hun bezit hadden te vernietigen. De kaderscholingen worden eveneens geïndigd, want de N.E.S.B. bestaat niet meer. Over zijn plannen deelde Van TIENEN mede, dat hij nog geen definitieve mededelingen kon doen, daar alles nog in voorbereiding is. Hij liet doorschemeren, dat een mogelijke nieuwe organisatie buiten de politiek zou staan. Getracht zal worden iets te scheppen, dat zich kan associeren met een bestaande organisatie. Hij vroeg de leden het onderling contact te bewaren. Hij waarschuwde echter voor geheime samenkomsten of iets van dien aard. Van zijn kant beloofde Van TIENEN de relatie te zullen onderhouden. Zo nu en dan zal hij naar Den Haag komen om met overleg te ple. Voorts vertelde Van TIENEN dat hij bij de afwikkeling te Amsterdam zou worden geholpen door en , door te 's-Gravenhage en door te Rotterdam. De aanwezigen betreurden dat Van TIENEN genoodzaakt was de beweging te liquideren, doch men zou zijn advies opvolgen. De onderlinge band zal bewaard blijven en met vertrouwen in zijn persoon zal de toekomst worden tegemoet gezien. Na afloop van de vergadering werd tijdens een algemeen gesprek Van TIENEN gevraagd waarom hij niet Duitsland ging daar hij in dat land door middel van zijn relaties zeker spoedig een goede betrekking zou kunnen vinden. Van TIENEN antwoordde daarvan overtuigd te zijn, doch dat hij liever in dit land bleef omdat het nu eenmaal in zijn karakter lag, hier voor zijn doel te blijven strijden.

Verbinding no. 32
No. BV/G 37/0 -54

ACV 256.007
Dupl.
DAT. 12 NOV. 1954
33
Code

6.172.8
01.21

Aan
de Binnenlandse Veiligheidsdienst
te
's-Gravenhage

Mogelijk ten overvloede doe ik U
hierbij een exemplaar toekomen van een op 5.11.
1954 aan een vroegere abon-
né op het "Sociaal Weekblad" toegezonden gesten-
cilde circulaire van de liquidatie-commissie van
de N.E.S.B.

8 November 1954

5-11-54

L.S.

Amsterdam, datum postmerk

De liquidatie-commissie van de Nationaal Europese Sociale Beweging heeft gezien het vonnis van het Haagse Gerechtshof tegen de NESB-leiders, Paul van Tienen en mr. J. Wolthuis, met algemene stemmen besloten in afwachting van de beslissing van de Hoge Raad de Beweging op te heffen en iedere activiteit te staken. De commissie spreekt de hoop uit dat de legaliteit van het streven van de ontbonden Beweging in de verdere procedure alsnog zal worden aangetoond, zodat de Beweging haar werkzaamheden kan hervatten; tot daartoe echter worden alle oud-leden en geestverwanten dringende verzocht het besluit van de liquidatie-commissie tot volledige beëindiging van de activiteit als bindend te beschouwen. Overigens is de commissie er van overtuigd dat het werk van de Sociale Beweging - ook indien deze geen erkenning zou vinden en dus niet heropgericht zou kunnen worden - niet tevergeefs is geweest; zij heeft ook in Nederland het bestaan van een geestelijke stroming aangetoond, die naar de mening van de commissie is van oordeel, dat deze vormgeving slechts met legale middelen kan en mag worden gezocht en spreekt de hoop uit, dat het verbod op de daartoe resulterende opheffing van de NESB het rechtse extremisme niet in hand zal werken. Bestuurders en leden wordt tenslotte dank gezegd voor hun grote activiteit, waardoor het mogelijk werd dat het gehele Nederlandse volk, zij het nu als voor- dan wel als tegen-stander, op deze reeds een jaar durende strijd om erkenning van de rechten van een volksgroep opmerkzaam gemaakt werd; dit kan en zal in de toekomst niet zonder gevolgen blijven.

De commissie doet thans voor de laatste maal een beroep op de voormalige leden en geestverwanten, maar ook op voormalige tegenstanders, die des niettemin waardering hebben voor de geest van strijdvaardigheid, die deze Beweging heeft bezield, om een bijdrage te leveren tot de delging van de schulden der Beweging, die ontstaan zijn ten gevolge van het feit, dat grote hoeveelheden drukwerk in beslag werden genomen of wegens het verbod tot activiteit niet meer verkocht konden worden. Het totaal van de schulden bedraagt rond Fl. 1200,--, waarvan verreweg het grootste deel ten gunste valt van een kleine drukkerij, die ook in de moeilijkste tijden de gegeven opdrachten heeft uitgevoerd. De commissie meent het als een ereplicht te mogen zien van ieder, die waardering heeft voor de gevoerde strijd, zijn of haar aandeel bij te dragen tot opheffing van deze schuld. Zij zal het bijzonder op prijs stellen indien U zich rechtstreeks wilt richten tot de betreffende drukkerij: DRUKKERIJ MINERVA - J.P. van Bleyenburgh - Nieuwe Achtergracht 110 te Amsterdam, postgiro: 52175, gemeente giro Amsterdam M 3210, met de verzekering dat U bereid bent zich aansprakelijk te stellen voor een bedrag, zij het nu van f500, f1000, f1500, f2000 of f2500, te betalen ineens dan wel in wekelijkse of maandelijkse termijnen op de postgiro of gemeentegiro rekening van deze drukkerij. U draagt er daardoor in hoge mate toe bij de moeilijkheden van onze beweging zowel als die van dit bedrijf in de kortst mogelijke tijd uit de weg te ruimen. Daarnaast bestaat de gelegenheid U bijdragen te overhandigen aan een der voormalige plaatselijke functionarissen (welke giften nu overdracht door de liquidatie-commissie verantwoord zullen worden) of door storting op postgiro 589467 ten name van de Boekenimportdienst Europa te Amsterdam. Wij zeggen U bij deze hartelijk dank voor Uw bereidwillige medewerking en spreken tenslotte de hoop uit ons in betere tijden andermaal tot U te kunnen richten!

Voor de liquidatie-commissie

i.o. Paul van Tienen.

145598

PROCUREUR-GENERAAL

bij het Gerechtshof te 's-Gravenhage,
fungerend DIRECTEUR van POLITIE

No. 1826 R.P.
Betr.: N.E.S.B.
Bijlage : 1.

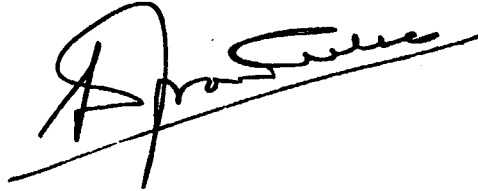
's-Gravenhage,

ACD/ 257002
Dept. _____
DAT. 29 NOV. 1954
29 November / 1954
<small>Code bij beantwoording datum en nummer</small>

6.172.8

Ingevolge telefonisch verzoek van de heer Mr. _____ heb ik de eer UhoogEdelGestrenge hierbij ter kennisneming en ter beschikking te doen toekomen afschrift van het arrest, op 15 October 1954 door het Gerechtshof alhier gewezen tegen P.van Tienen en J.A.Wolthuis.

De Procureur-Generaal,
fgd.Directeur van Politie,

Aan de Heer Hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst.

No.

HET GERECHTSHOF TE 's-GRAVENHAGE, Vierde Kamer,

rechtdoende in strafzaken in hoger beroep, heeft het navolgen-
de arrest gewezen in de zaak van de Procureur-Generaal bij dit
Gerechtshof na verwijzing door de Hoge Raad der Nederlanden
krachtens het bepaalde bij artikel 106 der Wet op de Rechter-
lijke Organisatie, vervolgende het hoger beroep door:

na te noemen veroordeelden en
de Officier van Justitie bij de na te noemen Arrondissements-
Rechtbank

ingesteld tegen een vonnis op de 14 October 1953, door de Ar-
rondissements-Rechtbank te Amsterdam, gewezen in de zaak tegen

No.366/'54
van de Rol.

1. Paul van TIJNEN,
geboren te Djokjakarta (Ind.), de 5 November 1921, wonende te
Amsterdam, van beroep boeken-importeur,

2. Jan Aksel WOLTHUIS,
geboren te Groningen, de 27 Februari 1903, wonende te Gronin-
gen, zonder beroep,

beiden verschijnende in persoon en bijgestaan door Mr. E.F.L.
Steyns, advocaat te Amsterdam.

Het Gerechtshof te 's-Gravenhage, Kamer van Straffzaken;
Gezien de dagvaarding en de overige stukken van het ge-

ding;

Gezien een arrest van de Hoge Raad der Nederlanden van
18 Mei 1954, waarbij de zaak is verwezen naar dit Hof, tenein-
de op het bestaande hoger beroep verder te berechten en af te
doen;

Gelet op het ter terechtzitting in eerste aanleg en in
hoger beroep gehouden onderzoek;

Gehoord de Procureur-Generaal in zijn vordering, dat het
Gerechtshof, rechtdoende in hoger beroep, het vermelde vonnis

zal bevestigigen, behalve wat de straf betreft en te dien aanzien opnieuw rechtdoende ieder der verdachten zal veroordelen tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden, met bevel tot gevangenneming bij de uitspraak;

Overwegende, dat de behandeling der zaak in hoger beroep het Hof tot geen andere beschouwingen en beslissingen dan die van de eerste Rechter heeft geleid, behoudens na te melden vernietiging;

Overwegende, dat het Hof mitsdien, behoudens na te melden aanvullingen en dienovereenkomstige wijziging der redengevende feiten en omstandigheden, zich verenigt met de gronden en beslissingen ~~blijkens de aantekeningen~~ in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde wetartikelen;

Overwegende, dat een verhoor van de Rechter-Commissaris, belast met de behandeling van Strafzaken in het Arrondissement Amsterdam, Mr. B. van der Waerden van 26 Augustus 1953 zakelijk o.m. als verklaring van verdachte Van Tienen inhoudt:

Ik erken dat ik in de maanden Juni, Juli en Augustus 1953 heb deelgenomen aan de Nationaal Europese Sociale Beweging (N.E.S.B.) als algemeen leider dier beweging voor Nederland. In Juni 1952 had ik de Werkgemeenschap Europa opgericht, waarvan ik eveneens de leider was.

Toen ik voorbereidingen trof tot het omvormen van de Werkgemeenschap Europa tot de politieke N.E.S.B. heb ik in overleg met mijn medeverdachte Mr. Wolthuis aanvankelijk gemeend, mij in de eerste plaats te moeten wenden tot bestaande zogenaamde "prikkelraad organisaties", waarmede ik bedoel die organisaties, wi leden uitsluitend bestaan uit gewezen politieke delinquenten. Daarop is ontworpen bijlage rood A getiteld "aan de Nationale krachten in Nederland".

Daarin komt voor, dat het nationaal-socialisme en het fascisme

in hoge mate mede bepalend zijn bij de vorming van een nieuwe Europese samenleving;

Overwegende, dat een verhoor van de Rechter-Commissaris, belast met de behandeling van strafzaken in het Arrondissement Amsterdam, Mr.B. van der Waerden van 27 Augustus 1953 zekelijk ondermeer als verklaring van verdachte Welthuis inhoudt: Inderdaad ben ik in zekere zin ook thans nog nationaal-socialist. Ik acht het ook in het belang van het Nederlandsche volk, dat de door mij voorgestane beginselen verbreed worden en ingang vinden. Daartoe acht ik de vorm van politieke beweging het geschikte middel.

Naar uit mijn praes-advies blijkt, ben ik een tegenstander van de democratie en aanhanger van de autoritaire staats gedachte. Ik zou willen sturen in de richting van een neo-fascisme met een hechte samenwerking tussen de verschillende landen van West-Europa.

Overwegende, dat in de Beginselen en Doelstellingen van de Sociale Beweging onder het trefwoord "Vrij Socialisme" op bl.

137 ondermeer het navolgende vermeld is:

De Sociale Beweging streeft naar de bevrijding van het socialisme van de binding aan een klasse, in de overtuiging, dat in de moderne maatschappij het socialisme een zaak is van allen van ons volk. Tegenover het staatsocialisme van onze tijd stelt zij een volkssocialisme, tegenover het aan klassenstrijd gebonden socialisme stelt zij een vrij socialisme. De socialistische staat dient een volksstaat te zijn, die zonder bevoordeling van welke groep dan ook het vrije initiatief van alle klassen, van alle stands- en beroepsorganisaties bundelt tot een belangengemeenschap van het gehele volk;

Overwegende, dat blijkens de inhoud van een stuk (rood 1 gericht aan de Trekkers van Wacht Malmö verdachte Van Tienen

daarin ondermeer schrijft, zakelijk:

Ik verwacht, dat iedereen Zondagnmiddag om 2 uur aanwezig is en ik verwacht zeker, dat iemand, die absoluut verhinderd is te komen, daarvan vooruit melding zal maken. Wie aan deze voorwaarde niet voldoet, zal ik tot mijn spijt niet langer als aspirant-lid van de Mejo kunnen beschouwen. Zorg er voor Zondagmiddag in het bezit te zijn van een schrift en potlood. Het potlood is een vast onderdeel van je uniform. Doe je best je uniform zo spoedig mogelijk verder uit te breiden dan dat potlood probeer ook de zwarte broek, het grijze hemd en de grijze das te veroveren. Aan gietsvlaggetjes en insignes wordt gewerkt. welk stuk was ondertekend:

Wes D1.

Hopman van Tienen.

Gezien artikel 354 van het Wetboek van het Wetboek van Strafvordering;

Overwegende, dat het algemeen belang de vernietiging van na te melden stukken eist;

RECHTDOENDE OP HET HOGER BEROEP na verwijzing door de Hoge Raad der Nederlanden:

Weigert de gevorderde gevangenneming;

Bevestigt met aanvulling en overigens met overneming van gronden, en met toevoeging van na te melden vernietiging, het vonnis van de Arrondissements-Rechtbank te Amsterdam van 14 October 1953 tegen de verdachten gewezen;

Beveelt op grond van het algemeen belang de vernietiging van alle schriftelijke stukken, voor zover van verdachten en leden der vereniging afkomstig, die gediend hebben tot het begaan van het strafbare feit.

Gedaan en gewezen door de Heren Mrs. Verveen, fungerend-President, Versteeg en Wijers, Raadsheeren in het Hof, in tegenwoordigheid van de Substituut-Griffier Mr. Schill, die dit arre

hebben ondertekend en uitgesproken ter Openbare Terechzitting van 15 October 1954, door de Fungerend-President voornoemd.

(w.g.) Schill.
s

(w.g.) B.F. Verveen.

(w.g.) Versteeg.

(w.g.) G. Wijers.

Voor eensluidend afschrift:

De Griffier van het Gerechtshof te 's-Gravenhage,
Wass.

Werkgemeenschap Europa (W.E.)

Nationaal Europese Sociale Beweging (N.E.S.B.)

Nationaal Europese Jongeren Organisatie (N.E.J.O.)

De Werkgemeenschap Europa werd in Juni 1951 opgericht door de oud SS-officier Paul van TIENEN. In tegenstelling tot de Stichting Oud-Politiek Delinquenten (die zich tot doel stelt het verlenen van hulp en steun aan oud-politieke delinquenten) bewoog de Werkgemeenschap, die geen politieke organisatie wilde zijn, zich meer op ideologisch en cultureel terrein. De Werkgemeenschap werd erkend als de Nederlandse sectie van de Europese Sociale Beweging (E.S.B.) een internationale neo-nazistische organisatie, met vertakkingen in verschillende Europese landen.

Door Paul van Tienen werd medio 1952 als jeugdgroep van de werkgemeenschap in het leven geroepen de "Nationaal Europese Jongeren Orde (N.E.J.O.)", die met de door haar voor het aanduiden harer onderafdelingen gebruikte benamingen de herinnering opriep aan de organisatorische opzet van de W.A. en de Nationale Jeugdstorm.

In Juni 1953 werd in het orgaan der werkgemeenschap de oprichting bekend gemaakt van de Nationaal Europees Sociale Beweging (N.E.S.B.).

Tevens was daarin reeds de mening verkondigd dat de tijd rijp werd geacht voor de vorming van een politieke organisatie om de doelstellingen der Europese Sociale Beweging ook hier te lande te verwezenlijken. Zowel Paul van Tienen als Mr. spraken zich in dit blad openlijk uit voor een hernieuwde beleving van dit nationaal-socialisme en het fascisme.

De bij de N.E.S.B. aangeslotenene kwamen vrijwel alle zonder uitzondering voort uit de kring der oud-politiek delinquenten. Zowel de organisatie als haar leden dienen als extremistisch te worden beschouwd.

Het arrest van de Hoge Raad van 5 April 1955 maakte aan het bestaan der beweging definitief een einde.

B VII, 15 April 1955

1 6 AUG. 1957 6

BEZITSVORMING EN PUBLIEK-RECHTELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE. ~~XXXXXXXX~~ Stadhoudersplantsoen

414.887 (BX)

1

Werkgemeenschap Europa en N.E.S.B.

BOG/BS4/5.

UITGEBOEKT

In gevolge onze telefonische afspraak van 15 deser, doe ik U hierbij toekomen een afschrift van een door dese Dienst opge-
maakt rapport inzake Werkgemeenschap Europa en Nationaal Europese
Sociale Beweging.

HET HOOFD VAN DE DIENST
namens dese:

Mr.

Aan de Heer Hoofd

te
's-GRAVENHAGE

WERKGEMEENSCHAP EUROPA EN NATIONAAL EUROPESE SOCIALE BEWEGING.

Op 1 juni 1951 werd door de ex-SS-er Paul van TIENEN opgericht de Werkgemeenschap Europa, die als voorloper van de NESI dient te worden beschouwd. Deze Werkgemeenschap aanvaardde de besluiten van het in mei 1951 te Malmö gehouden Nationaal Europees Congres en werd toen erkend als Nederlandse organisatie van de zgn. Europese Nationale. Aangenomen mag worden dat deze sectie dien optreedt als Europese Sociale Beweging, die kan worden gekenschetst als een in Europees verband samengaan van neonazistische groeperingen en de overkoepeling vormt van de bij haar aangesloten nationale organisaties. Het blad "Nation Europa" kan als spreekbuis hiervan worden beschouwd.

Het presidium werd te Malmö als volgt samengesteld:

Dr.	- Zweden,	- Duitsland, Prof. !
	- Frankrijk en Prof.	- Italië.

Uit het werkprogramma van de Wg.Europa verdienen de volgende punten de aandacht:

1. Zij streeft er naar tezamen met nationale bewegingen in alle landen van Europa de volkeren van het Avondland in een organisch Europa te verenigen.
2. Europa als eenheid mag allerminst een smeltkroes van rassen en volkeren worden, die in een egaliserende eenheidsstaat hun eigen aard zouden verliezen. Het tegengaan van het demoraliserende nivelleringsproces van onze tijd eist ook een herstel van de eerbied voor biologische waarden.
3. De Noordelijke en de Zuidelijke Nederlanden als organische eenheid vormen, tezamen met de Scandinavische en Angelsaksische volkeren en het Duitse Rijk, waarvan de hereniging een noodzakelijke voorwaarde is voor het voltooien van de Europa eenheid als geheel, de vierde sterke en evenwichtige elementen van de Germaanse volkerengemeenschap.
4. Europa zal een gesloten eenheid, een sterke derde macht vormen temidden van de thans heersende machten, die in haar een willig slagveld zien.

De Werkgemeenschap Europa gaf sedert 1 november 1951 een orgaan uit, eveneens genaamd "Werkgemeenschap Europa",

waarin zij propaganda maakte voor haar beginselen. Anders dan de Stichting "Oud Politieke Delinquenten" bewoog de Werkgemeenschap zich meer op ideologisch terrein.

Omstreeks medio 1952 werd door Paul van Tienen een jeugdgroep van de Werkgemeenschap Europa in het leven geroepen, genaamd "Nationaal Europese Jongeren Orde (NEJO)".

De NEJO heeft de beschikking over een eigen orgaan "Jong Europa", later genaamd "Europa Koerier", dat echter niet geregeld verschijnt.

Deze jongerenbeweging is onderverdeeld in "Trekken", "Wachten", "Scharen" en "Vendels", benamingen, die de herinnering oproepen aan de organisatorische opzet van de NSB, maar speciaal van W.A. en Nationale Jeugdstorm. Aan de plannen om de leden dezer jeugdorganisatie in een soort uniform te doen verschijnen is blijkbaar geen uitvoering gegeven. Van de werkzaamheid dezer jeugdorganisatie is nooit veel gebleken.

Met ingang van januari 1953 werd Van TIENEN's Werkgemeenschap samengevoegd met de Werkgemeenschap Vlaanderen onder de naam "Werkgemeenschap Europa in de Lage Landen". Het orgaan verkreeg de naam "De Dialoog".

In het aprilnummer van het blad dezer Werkgemeenschap, geen politieke organisatie wilde zijn of worden, werd plotseling de mening verkondigd, dat de tijd rijp geacht werd voor de vorming van een politieke organisatie om ook in de Nederlanden de doelstellingen van de Europese Sociale Beweging te verwezenlijken. In één der artikelen pleitte van TIENEN openlijk voor een hernieuwde beleving van het nationaal-socialisme en het fascisme. "Alle catastrophale fouten van personen en partijen uit de jongste verleden kunnen niet verhinderen dat de grote fundamentele waarheid van deze wereldbeschouwing ook nu nog een waarheid is waarvoor miljoenen mensen bereid zijn te sterven", aldus van TIENEN.

In gelijke zin uitte zich Mr. [] in hetzelfde blad in een artikel getiteld: "De onafwendbaarheid van het neo-fascisme".

Vervolgens werd omstreeks 20 juni 1953 via het ANP aan pers de oprichting van de Nationaal Europese Sociale Beweging bekend gemaakt. In deze beweging zijn opgenomen de Nederlands en Vlaamse organisatie van de Europese Sociale Beweging. In b

kader van deze laatste zal ten nauwste worden samengewerkt met de Duitse en Italiaanse nationale bewegingen, waarin ruim 6 miljoen "nationaalbewuste Europeanen" zouden zijn verenigd.

Als algemeen leider der NESB treedt op Paul van TIENEN; Mr. is werkleider voor Nederland.

Zoals in "De Dialoog" van juni werd medegedeeld betekende de oprichting der NESB niet, dat de Werkgemeenschap Europa opheft te bestaan. Deze zou als culturele organisatie, onafhankelijk van de NESB blijven bestaan.

De vertegenwoordiging van de Europese Sociale Beweging werd echter door de Werkgemeenschap overgedragen aan de NESB, terwijl "De Dialoog" vanaf het juninummer het orgaan werd van de politieke organisatie. Het julinummer van "De Dialoog" bevatte de Beginselen en Doelstellingen van de Sociale Beweging.

In de nacht van 25 op 26 juni werden biljetten, ondertekend door Paul van TIENEN, eveneens bevattende de mededeling van de oprichting der NESB en haar doelstellingen, op verschillende plaatsen in den lande aangeplakt.

Begin augustus trok de NESB de aandacht, toen een aantal harer aanhangers een colportage-actie inzette met het blad "Al De politie maakte aan hun optreden een einde, terwijl de arrestatie voor Mr. en Paul van TIENEN voorlopig een halt toeriep aan het externe optreden van de kopstukken deser beweging.

De rechtbank te Amsterdam veroordeelde op 14 oktober 1953 Paul van TIENEN en Mr. ieder tot gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden met aftrek van de preventieve hechtenis, respectievelijk wegens het "als oprichter en bestuurder deelnemen aan een bij de wet verboden vereniging", en het "als bestuurder deelnemen aan een bij de wet verboden vereniging".

Nadat het Gerechtshof te Amsterdam in hoger beroep de verdachten had vrijgesproken en de Hoge Raad dit arrest in cassatie had vernietigd met verwijzing der zaak naar het Gerechtshof te Den Haag, bevestigde laatstgenoemd Hof bij haar op 15 oktober 1954 gewezen arrest het vonnis van de Amsterdamse rechtbank.